

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Secundus, Siue Exempla, In Septem Capitalium Vitiarum
Detestationem, Per Quadragesimam, Anno M. DC. XLVI. narrata

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1650

§. 11. Tragica irascentis historia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48186](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48186)

S. Greg. 1. 8.
reg. cap. 5.

XI.
TRAGICA
IRASCENTIS
HISTORIA
Ex his Philip.
Doulterman.
in Pædagogo
Christiano
cap. 7. §. 7.

Stobæus ser.
18 Horat. 1. 3.
epist. 3.
Senec. lib. 1.
de ira cap. 1.

Sallust. in Lu-
guth.
Cic. lib. 4.
Tusc. 99.

aperta verò ad omne facinus armabitur manus. Cuius rei breue, sed
luculentum exemplum apponâ, è quo perspicuum est, quàm & ira
hominem turbet, & nihil decernendum sit de vindicta, nisi cum ira
derferbuerit, iuxta illud D. Gregorij: *Quoties ira animum inuadit,
mentem edoma, vince teipsun. Differ tempus furoris, & cum tranquil-
la mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi
debet rationem animi, non praire, ut quasi ancilla iustitia post tergum ve-
niat, & non lasciua ante faciem prorumpat.* Exemplum est istud.

Simon Goulart, in historijs nostri temporis, & Liber primus
*conformitatum admirandorum antiquorum cum huiusce temporis, re-
ferunt, virum quendam agricolam, postquam*

Sole sub ardenti, flauentia messuit arua,
dum in agro manipulis colligendis colligandisque occuparetur, fi-
lium misisse, qui nescio quid domo afferret. Filius, ut ea fert ætas,
vel in via cum æqualibus lusitans, vel fugitans laboris, moras lon-
giores traxit. Pater, expectatione sua tardiùs redeunte nato, pri-
mùm numerare tempus, mox impatienter moramentum ferre, va-
riasque secum morandi causas expendere, tandemque ita excan-
descere cœpit, ut de eo verè credi posset, quod Cato Priscus dixit:
*Iratum ab insano, non nisi tempore distare: iste semper, ille ad tempus
insanit. Quodque vel Horatius scripsit: Ira furor breuis est (vel, ut
Themistius loquitur, breuis insania) pro oraculo haberi potest. Si-
quidem, præ reliquis iræ affectus totus concitatus, & in impetu doloris
est: armorum, sanguinis, suppliciorum, minimè humana feruens cupidi-
tate: dum alteri noceat, sui negligens; in ipsa irruens tela, & ultionis se-
cum multa tractura audax. Equè enim ira impotens sui est, decoris ob-
lita, necessitudinum immemor, in quod cœpit pertinax & intenta, rationi
consilijsque præclusa, vanis agitata causis, ad dispectum æqui verig, inhabi-
lis, ruinis simillima, quæ super id, quod oppressere, franguntur.* Hæc, uti
Philosophus descripsit, in colono irascente, omnia apparuere. cum
enim irâ non caleret, sed æstualet, tanquam redeuntis tarditate in
amentiam datus, ita sanguinem suum, in suo filio, excepit segniùs
reuerfo. Suffecissent, ad eum castigandum verba; alapæ tres testu-
dineum gradum satis puniuisent, aut scutica circum pedes vibrata.
Sed cupidus & iræ pessimi sunt consultores, & furor prædominans non
patitur moderationem, nam, ut rectè dixit Ennius, *initium est in-
sania.*

ſania. Iraque glebam, ligna, lapides, & quidquid obuium furor præbuit, vi maxima, in puerum coniecit. Non eſt telum, poſtquam manu fugit, in noſtra poteſtate, neque ſemper volat, quò deſtinatur. Quare fortasſe & colonus iſte plus nocuit, quàm voluit. Certè, poſtquam nocuit, tantum voluiſſet non nocuiſſe. Illi enim, cui vitam dedit, tot iaculis ic̄to vitam effudit, quæ cum ſanguine effluxit. Verè ita ſe res habet: *ſinis ira, initium eſt pœnitentiæ.* Vix filium agricola ſtrauit, & mox damnauit, quod fecit. Iacentem namque, ſine anhelitu, ſine motu, ubi vidit, deſijt furere: immò tum demum magis cœpit inſanire. Ira enim in pœnitentiam doloremque verſa, in ſe clarè oſtendit, iratos ruinis eſſe ſimiles, *quæ ſuper id, quod oppreſſere, franguntur.* Quia enim plerunque iracundus, cum irac̄i deſierit, tunc irac̄itur ſibi, tantus eum occiſi filij ſubiijt dolor, vt ad extrema ſe ſe conſilia conuerteret, ſibi que iam ipſi flagrantiffimè inſenſus, deſperatiſſima cogitaret. Vt ergo nimia ira *eſtrationi conſilijsq; præcluſa*; ita, filij cadauere manipulis tumultuariè tecto, domum è rure turbatus cucurrit. Domi, neque vxore, neque filio infante ſalutato, in horreum ingreſſus, arrepto laqueo, ex alta ſe trabe ſuspendit. Sedebat tunc à recenti partu in balneo vxor, infantulo ad vbera harente, cui verna ruſticum adeò intempeſtiuè ex agro reuerſum curioſius obſeruans, cum triſtem ſcenam repente nunciaviſſet; exiliens illa, horrore ſubito correpta, è balneo protinus ad horreum aduolauit. In tanta autem perturbatione, feſtinationeque, & ſui & prolijs oblita, infantem neglexit, qui interea balnei aquis eſt ſuffocatus. Vtrinque ergo tragœdia ſe exeruit. In horreo, in felix mulier maritum vidit pendere in ſublimi: inde ad balneum triſtis reuerſa, extinctum infantem in imis aquis demerſum inuenit. Tertio iam funeri cauſſam dederat ira coloni, & nondum deſauerat: nam tot malis ic̄ta & ipſa mater, poſt inſolubiles planctus, & eiulatus, in deſperationem data, ad horreum eſt regreſſa; oſtioque & omni aditu diligenter occluſo, ſe ex eadem infelici trabe, iuxta pendulum & adhuc calentem maritum ſuspendit. Ita, vno die, quatuor fueribus ira mundum inceſtauit. Cauſſa mali ira fuit, tantæ autem iræ, puerum in plateis, cum æqualibus luſiſſe, vel paulo diutiùs confabulatum eſſe. Comparete cum vindicta culpam, & inde iram aſſimate. Quæ & in vobis leuiſſima de cauſſa exar-deſcit.

*Esse negas coctum leporem poscisq; flagellum,
Manis Cinna cocum scindere, quam leporem?*

Senec. l. 1. de
ira c. 2.

inquit Martialis. *Quid gladiatoribus, ait alius, quare populus irascitur? & tam iniquè, ut iniuriam putet, quòd non libenter pereunt? Et pueri, si ceciderint, terram verberari volunt, & saepe nesciunt quidem cui irascuntur, sed tantùm irascuntur sine causa, & sine iniuria.* Quoties nos coco, quoties equo, quoties cani irascimur latranti? quoties calamo è quo sepia non fluit, quia malè à nobis fissus est, succensemus, eumque in mensa contudentes diffringimus? quin & ianux stridenti, & frigido, vel calido cœlo, & viæ prolixiori, & cultro non satis acuto, & denique cui non indignamur? Etiam nobis ipsis. Timanthes Cleonæus athleta, cum, & viribus senio defectis, & de consuetudine, ingentem arcum non posset intendere, quem iuuenis lunabat & flectebat, furori adeò indulgit, ut eam tantùm ob rem gladio seipsum peremerit.

XII.
IRATI ET IN-
SANI COMPA-
RATIO.
Senec. ep. 18.
ad Lucil.
Laert. in eius
vit.

Plato lib. 5.
de Rep.

Senec. lib. 1.
de ira, c. 1.

Quarò, an sic irasci, non sit insanire? an talis non possit iracundior Adrià putari? Quod igitur in alio detestamur, cur amamus in nobis? Siquidem, in vnoquoque homine, ut vel Epicurus agnouit, *immodica ira gignit insaniam*; & ut Bias apud Laërtium pronunciauit, *bono consilio, duo maximè contraria sunt, FESTINATIO, & IRACUNDIA. homo enim iracundus, cum extra seipsum sit, vacuus est omni consilio.* Et ira facit à se ire. Iratos, inquit Cicero, *proprie dici- mus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente.* Quod, teste Platone, contingit illis, qui more canum sæuiunt in lapidem. Duo sunt, quæ insaniam produunt, vnum omnibus patet, alterum in effectu detegitur. Illud est corporis commotio, istud præcipitatio sententiæ in grauissima damna erumpentis. Multi vnum, multi vtrumque in se reperient, si intueri se velint insanientes. De primo nos supra fecimus mentionem, Seneca sic loquitur: *Vt autem scias, non esse sanos, quos ira possedit, ipsum illorum habitum intuere. Nam, ut furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, certus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem signa sunt. Flagrante & micante oculi, multus ore toto rubor, exastuante ab imis præcordys sanguine; labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus vocatus ac stridens, articulorum seipsos torquentium sonus, gemitus mugitusq;.*